

Kun perheeseen syntyy sokea vauva, on käsillä kriisi, jossa vanhemmilla on tuhansia kysymyksiä ja vähän vastauksia. Tiia ja Tomi Immonen olivat tämän tilanteen edessä vajaat kaksi vuotta sitten, kun Leo-poika syntyi. Alkushokin, monien itkujen ja valtavan huolen jälkeen äiti ja isä lähtivät pikkumiehen opastamina mielenkiintoiselle löytöretkelle. - Päätimme, että Leo on meille tavallinen pieni poika ja että hän saa määrätä tahdin. Suurena apuna matkalla on ollut fysioterapeuttimme Tuula Hirvonen.

Uteliias löytöretkeilijä

piirtää karttaa maailmasta tekemällä

Leon viikoittaisista fysioterapiakertaa seuraamaan tullut Fysi-lehden toimittaja ei voi kuin hämmästellä varma-askeleisen melkein 2-vuotiaan toimintaa.

Lasten ja Nuorten Terapiakeskus Activus on Leolle tuttu paikka ja pikkumiehen askeleet vievät automaattisesti kohti Tuulan tutuksi tullutta huonetta. Äiti Tiia antaa Leon taapertaa itse, sillä poika osaa kuin jonkin ylimääräisen aistin varjelemana välttää kolhuja ja mustelmia: niitä on ollut äidin ja isän sanojen mukaan itse asiassa vähemmän kuin näkevillä ikätovereilla, vaikka touhukas poika pitää erityisesti vauhdista. Tarvitessaan apua Leo pyytää ja saa avukseen aikuisen käden.

Tällä terapiakerralla mennään uuteen paikkaan, isompaan terapiahuoneeseen, joka on varustettu toinen toistaan mielenkiintoisemmilla välineillä. Leo ei niitä näe, mutta tutkimusretki alkaa heti. On häkellyttävää seurata, miten kartta huoneesta ja sen houkutusista piirtyy pala palalta Leon mieleen tekemisen kautta, kuulo- ja tuntoaistin ja fysioterapeutti-Tuulan sanojen avulla. Liukumäki, keinu, palloallas, trampoliini asettuvat paikoilleen ja Leo löytää ne halutessaan omin avuin uudelleen. Välillä keskitytään tunnustelemaan erilaisia materiaaleja ja tuntolujuja.

Äänet ja äänilelut ovat olleet pitkin matkaa tärkeässä roolissa Leon fysioterapiassa. Niin tälläkin kertaa: Tuulan ylhäällä pitelemä äänilelu houkuttelee Leon kiipeämään ensimmäistä kertaa elämässään puolapuulle – ja laskeutumaan vielä omin avuin takaisinkin. Taas on saavutettu yksi rajapyykki!

Tätä ennen Leon fysioterapiassa ja vanhempien ohjauksessa on kiinnitetty huomiota asioihin, joiden avulla Leo on pystynyt ottamaan liikkumisen kannalta tärkeät valmiudet käyttöön, vaikka näköaisti puuttuu. On mm. puettu, kannettu ja leikitetty vauvaa niin, että kaiken liikkumisen mahdollistava ojentautuminen painovoimaa vastaan, suojareaktiot, tasapainon ääripisteet ja kävelmisen mahdollistavat painonsiirrot ja kierrot ovat vaihe vaiheelta löytyneet.

- Näkövammaisen lapsen fysioterapiassa edetään nimenomaan houkuttelun avulla. Kun lapsi ei saa näön kautta stimulaatiota – esimerkiksi näe kiinnostavaa lelua - houkuttimena toimivat äänet. Leon todella nopeaa kehittymistä on edistänyt se, että hän on niin utelias ja luottavainen. Uteliaisuus on suurempi kuin pelko liikkuu, **Tuula**

Hirvonen sanoo.

Luottavaisuuden takaa puolestaan löytyy vanhempien tietoisesti valitsema asenne. – Ylisuojelun sijaan olemme halunneet tarjota Leolle samat kokemukset, jotka hän saisi kokea näkevänäkin. Hän saa itse tutustua maailmaan ja fysioterapeutilta olemme saaneet käytännön ohjeet siihen, miten se onnistuu. Tärkeää tietoa olemme hake-

neet myös Näkövammaisten Keskusliiton kursseilta, joilla olemme olleet koko perhe.

- Olemme opetelleet tekemään erilaiset arkirutiinit pukemisista ja vaipanvaihoista leikkeihin ja kotiaskareisiin niin, että ne samalla edistävät Leon liikkumistaitoja. Saamamme tieto ja tuki on niin arvokasta, että toivoisin sitä jokaiselle perheelle. On valtavan tärkeä asia, että lapsen kehitystä seuraa myös ulkopuolinen ammatti-ihminen, joka tuntee hänet. Myös fysioterapiaan kuuluva keskustus on tärkeää, Tiia Immonen sanoo.

Toukokuussa isoveljeksi tuleva Leo on tänä päivänä poika, joka rakastaa paitsi vauhtia myös kaikenlaisia arkirutiineja tiskikoneen tyhjennyksestä (Leo tietää jopa astioiden oikeat paikat kaapeissa) uimakassin pakkaamiseen (vauvaiinti on ihan ykkönen!). Oppimista on edesauttanut se, että Leolla on päivänselvästi hoksottimet kohdallaan. Puhe on kehittynyt etuajassa: Leo kuvailee ja kommentoi ympäristöään ja omaa tekemistään monipuolisesti.

Vanhempia sairaalassa synnytyksen jälkeen painanut huoli on vaihtunut viitseliäksi ja iloiseksi lapsen kehityksen seuraamiseksi ja tukemiseksi. Kaksivuotiaaksi asti sokealle lapselle suositellun kotihoidon Tiia ja Tomi Immonen ovat toteuttaneet siten, että molemmat käyvät töissä, mutta eri vuorokauden aikaan. Leo on ollut mm. isän remonttikaverina. Uusi koti Turun Majakkarakannassa tuli siten tutuksi jo ennen kuin sinne muutettiin viime joulukuksi.

Leo on taluttanut vanhempansa maailmaan, jossa heidänkin elämänsä on tullut paljon uutta ja mielenkiintoista. Päänvaivaa aiheuttaa aika ajoin oikeastaan vain se, miten muut ihmiset saisi suhtautumaan tilanteeseen rennommin ja luontevammin. – Jotkut pelkäävät käyttää seurassamme näkemiseen liittyviä sanoja tai luulevat, että Leolla on automaattisesti vikaa myös älyssä, koska hän ei näe. Samanlaisia ennakkoluulojaahan liittyy moneen muuhunkin vammaan. Oma kokemuksemme on tänä päivänä se, että meillähän on asiat hienosti: Leo on vain sokea!, Tiia ja Tomi Immonen summaavat.

”Kun aikanaan saimme silmälääkärin vastaanotolla kuulla, että Riikka on sokea, puskahdin itkuun. Riikka oli 5 kuukauden ikäinen ja ne kaksi kysymystä, jotka heti vyöryivät mieleeni, olivat ”Entäs koulunkäynti? Entäs kuukautiset?” Nyt jälkikäteen voin todeta, että kummankaan asian kanssa ei tullut mitään ongelmaa. Vanhempien päässä risteilee kuitenkin monenlaisia huolenaiheita, usein suurimpana niistä juuri koulunkäyntiin ja kiusaamiseen liittyvät kysymykset. On tärkeää valmistaa lasta eteen tuleviin tilanteisiin ja antaa hänelle vastauksia, joiden avulla niistä tulee helpompia ja lapsen itsetunto saa tilaa kasvaa.”

Fysioterapeutti, kuntoutusohjaaja Kirsti Hänninen

Antti, Kirsti, Pekka ja Riikka Hänninen sekä Kessu, Riikan ”laulava opaskoira”.

Ideariihni synnytti toimivan mallin

Kun fysioterapeutti **Kirsti Hänninen** ja hänen miehensä Antin esikoispoika Pekka syntyi keskosena kaksi kuukautta etuajassa, perhe sai pienen vauvan käsittelyyn korvaamatonta apua lasten fysioterapiaan erikoistuneelta keskussairaalan ”jumpparilta”. – Olin itse fysioterapeutti, mutta en tiennyt juurikaan lasten fysioterapiasta, Kirsti sanoo.

Kollegan kullannarvoiset ohjeet tulivat uudelleen käyttöön, kun perheeseen syntyi pikkusisko Riikka, jolle happikato aiheutti näkövamman.

Kirsti ja Antti ottivat lisäksi käyttöön luovuuden. Välillä aivoja virkistettiin erällä pikashakkia ja sitten ryhdyttiin ideoimaan. – Antti oli lukenut tuhansien toistojen merkityksestä lapsen kehitykselle ja mietimme, mitä kaikkea arjessa voisimme tehdä, jotta Riikka saisi noita toistoja, vaikka näön antamat tärkeät virikkeet puuttuivat, Kirsti kertoo.

Riikka-vauvan nopea kehitys herätti huomiota Näkövammaisten Keskusliitossa, jossa ymmärrettiin Kirstin ja Antin kehittämien sokean lapsen arkikäsitteilyn nerokkuus. Tehtiin tärkeä Riikka-video. Sillä esiteltiin toimintatapa, jonka avulla sokean lapsen arjesta on mahdollista tehdä sillä tavalla rutiinista aktiivinen, että se tukee lapsen kehitystä itsenäisesti ja turvallisesti toimivaksi aikuiseksi.

Sittemmin Kirsti Hänninen opiskeli NDT Bobath –koulutuksessa myös lasten terapeutiksi. – Hoidin paljon mm. down-lapsia ja huomasi, että nämä samat käsittelyohjeet sopivat loistavasti myös heille.

Vuodesta 1995 saakka Kirsti Hänninen on toiminut kuntoutusohjaajana Näkövammaisten Keskusliitossa ja Riikka-video on saanut vuoden 2010 alkajaisiksi jatkoa ”Leo oppii tekemällä” -dvd:stä. Klassikon ainekset omaava 17-minuuttinen elokuva kertoo sokean vauvan tärkeät käsittelyohjeet ja rohkaisee vanhempia antamaan lapselle mahdollisuuksia ympäristön hahmottamiseen ja omaan tekemiseen. – Lapsi tarvitsee paljon aikuisen tukea, jotta motivaatio syntyy, mutta hänen täytyy saada tehdä itse, sillä ylisuojelu on lapsen kehitystä hidastava ja estävä su-

denkuoppa, Kirsti Hänninen painottaa.

Ensimmäiset kaksi vuotta ovat kehityksen kannalta ensiarvoisen tärkeää aikaa. – Kun näihin vuosiin sisältyviin herkkyyssvaiheisiin vastataan, kehityksen puutteita ei tarvitse työläästi paikata jälkikäteen. Siksi on niin tärkeää, että kaikki perheet saisivat varhaisen tuen. Vielä nyt näin ei kaikkialla tapahdu, Kirsti Hänninen sanoo. ●

Leon seikkailuista tuli heti lasten ykkösuosikki!

Fysioterapeutti, kuntoutusohjaaja Kirsti Hänninen kertoo, että Leo oppii tekemällä –dvd-elokuvasta on tullut yllättäen pikkuväen suosikki! Useammasa elokuvan tuoreeltaan hankkiessa perheessä leikki-ikäiset ja alakoululaiset istuvat hievahtamatta katsomassa ”elävän teletapin”, kuvaushetkellä yksivuotiaan Leon seikkailuja. Suosiota ei yhtään laannuta se, että selostuksena on Kirsti Hännisen asiallinen ja asiantunteva kertomus siitä, miten Leo-poika oppii parhaiten, kun häntä kannustetaan itse tekemään ja tutkimaan ympäristöään. Päinvastoin: Näkövammaisten Keskusliiton psykologi oli saanut omalta, elokuvan katsoneelta kolmivuotiaaltaan lunta tupaan. Leo-dvd:n katsottuaan pikkuihminen oli nimittäin tokaissut vanhemmilleen: ”Te ette kyllä ole osanneet hoitaa mua oikein vauvana. Ette ainakaan niin hyvin kuin Leoa on hoidettu!”

Näkövammaisen lapsen fysioterapia

Fysioterapiaa on käytetty kuntoutusmuotona näkövammaisten lasten perusliikkumisen oppimisen tukemiseksi kaikkialla Suomessa jo yli 25 vuotta, pääosin vauva- ja leikki-ikäisillä, mutta tarvittaessa myös kouluikäisillä.

Miksi niin tärkeää?

Näköäistin puuttuessa lapsella ei ole tarvetta nostaa päätä ja pitää sitä pystyssä katsoakseen kiinnostavaa lelua, kurkottaa kädellä lelua, ryömiä, kontata tai nousta seisomaan ylettäkseen haluamaansa leluun. Näkövammaisen lapsi tarvitsee erittäin paljon ohjausta oppiakseen monia sellaisia taitoja, mitä näkevät lapset harjoittelevat matkimalla vanhempia lapsia.

Fysioterapiassa ohjataan lapsen vanhempia sellaisiin arkirutiineihin, mm. sellaisiin lapsen pukemisen, kantamisen jne. tapoihin, jotka ohjaavat lasta ojentautumiseen, painonsiirtoihin ja kiertoihin, jotka puolestaan mahdollistavat ryörimisen, konttaamisen ja kävelyn. Lasta autetaan oman kehon hahmottamisessa ja hänelle tarjotaan erilaisia tilakokemuksia. Fysioterapeutti käyttää välineitä ja keino-

ja, jotka herättävät lapsen löytöretkeilijän uteliaisuuden ja motivoivat lasta liikkumaan, vaikka näkövirikkeet puuttuvat. Tavoitteena on lapsen aktiivinen arki, jossa tulee motorista kehitystä tukevia tuhansia toistoja.

Ongelmia:

Näkövammaiset lapset saavat eri keskussairaala-piireissä fysioterapiaa tai yleensä asiantuntija-apua hyvin vaihtelevasti. Fysioterapiassa ja kuntoutuskursseissa säästetään, vaikka oikea-aikainen varhaiskuntoutus maksaa itsensä moninkertaisesti takaisin. Vaikeutena on myös se, että usein diagnoosin saaminen viivästyy, kun tilannetta tutkitaan ja tutkitaan. Näin myös viivästyy Kelan vammaistuen (korotettu tuki/erityistuki) saaminen, joka on edellytyksenä mm. Kelan kustantaman fysioterapian alkamiseen ja käytännössä myös Näkövammaisten Keskusliiton vauvakurssille pääsemiseen.

Aika kuluu eivätkä vanhemmat saa tukea ja tietoa siitä, miten voisivat yksinkertaisilla arjen tekniikoilla tukea lapsen kehitystä tärkeissä herkkyyssvaiheissa.

Perheeseen syntyy sokea vauva. Tilanne on häkellyttävä ja uusi. Vanhemmilla on tuhansia kysymyksiä ja vähän vastauksia.

**Miten jaksan tehdä kaiken sokean lapseni eteen?
Miten arjesta voi tulla hyvä ja tavallinen sekä samalla aktiivinen?
Miten tuhannet toistot ovat mahdollisia?
Miten tuen lasta parhaiten: olenko ylisuojelija vai rohkaiseva vanhempi?
Miten sokea lapsi saa yhtä paljon kokemuksia kuin näkevä?**

Näistä kysymyksistä on syntynyt DVD sokean vauvan arkikäsitteystä: LEO OPPII TEKEMÄLLÄ.

DVD:n vauvan käsittelyohjeet ja vinkit sopivat useimmille vauvavaiheessa eläville vanhemmille, terapeuteille sekä perheen arjessa mukana oleville sekä tukevat vauvan ja vanhemman vuorovaikutusta.

DVD:n kesto on 17 minuuttia. DVD:ssä on myös ruotsin-, englannin- ja venäjänkielinen ääniraita.

TILAUKSET:

Näkövammaisten Keskusliitto ry,
Lasten kuntoutus, 09-396041
anne.tiljander@nkl.fi, 09-39604571
Hinta 25 € (sis.alv)+ toimituskulut

Lue Riikka Hännisen blogi: <http://riikkahanninen.blogspot.com>

